

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ"
Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)

УКРАЇНСЬКА МОВА
(ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань 29 "Міжнародні відносини"
Спеціальність 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії"
Освітній рівень перший (бакалаврський)
Освітня програма Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Статус дисципліни базова
Мова викладання, навчання та оцінювання українська

Завідувач кафедри українознавства
і мовної підготовки іноземних громадян

Ольга ЧЕРЕМСЬКА

Харків
2020

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян
Протокол № 1 від 20.08.2020 р.

Розробники:

Черемська О. С., к. філол. н., професор кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян;

Жовтобрюх В. Ф., к. філол. н., доцент кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян;

Сухенко В. Г., к. філол. н., доцент кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян;

Архипенко Л. М., к. філол. н., доцент кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» сприяє актуалізації лексичної, граматичної, мовленнєвої компетентностей студентів унаслідок вивчення норм сучасної української літературної мови і правил практичного застосування цих норм, змісту управлінської діяльності і систем діловодства. Мета навчальної дисципліни: удосконалення гуманітарних знань здобувачів вищої освіти вищого навчального закладу; підвищення загальнокультурного, інтелектуального та естетичного рівнів майбутніх спеціалістів у сфері міжнародних відносин, формування стійкого національного світогляду, засвоєння норм сучасної української літературної мови, культури усного і писемного мовлення; формування вмінь правильно й логічно висловлювати свої думки.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	1
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	іспит

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Українська мова та література	усі

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
ЗК10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово	РН09. Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.
СК12. Здатність до здійснення комунікації та інформаційно-аналітичної діяльності у сфері міжнародних відносин (українською та іноземними мовами).	РН10. Вільно спілкуватися державною мовою на професійному рівні, необхідному для ведення професійної дискусії, підготовки аналітичних та дослідницьких документів.
ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. СК12. Здатність до здійснення комунікації та інформаційно-аналітичної діяльності у сфері міжнародних відносин (українською та іноземними мовами).	РН13. Вести фахову дискусію із проблем міжнародних відносин, міжнародних комунікацій, регіональних студій, зовнішньої політичної діяльності, аргументувати свою позицію, поважати опонентів і їхню точку зору.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Нормативність як основа літературної мови

Тема 1. Комунікативна компетентність у професійній діяльності мовної особистості. Історія походження та розвитку української літературної мови. Українська мова серед інших мов світу. Роль культури усної та писемної мови у фаховій комунікації

1.1. Предмет, мета, завдання навчальної дисципліни.

1.2. Загальнонаціональна та літературна мова.

1.3. Функції мови в суспільстві.

1.4. Мовна ситуація в Україні.

1.5. Екскурс в історію української мови. Історія походження української мови. Жива українська мова та книжна мова у творах різних жанрів.

1.6. Українська мова серед інших мов світу.

Тема 2. Нормативність як важлива ознака літературної мови. Типи мовних норм. Орфоепічні та акцентуаційні норми української літературної мови: їх реалізація в професійній комунікації

- 2.1. *Поняття мовної норми. Мовна норма як мовний варіант, закріплений практикою вживання. Варіантність у мові.*
- 2.2. *Стан правописного, термінологічного та лексикографічного нормування української мови на сучасному етапі.*
- 2.3. *Риси мовної норми.*
- 2.4. *Огляд типів мовної норми.*
- 2.5. *Поняття орфоепії. Нормативність вимови голосних та приголосних звуків.*
- 2.6. *Вимова приголосних у звукосполученнях.*
- 2.7. *Засоби милозвучності української мови.*
- 2.8. *Поняття про словесний наголос. Акцентуаційні норми української мови. Окремі закономірності наголошування.*

Тема 3. Лексичний склад української літературної мови. Лексична норма як компонент формування мовної компетенції. Загальна характеристика термінологічної лексики. Галузеві терміносистеми.

- 3.1. *Лексичний склад української мови.*
- 3.2. *Стилістична диференціація лексики української мови.*
- 3.3. *Лексичне та фразеологічне багатство української мови.*
- 3.4. *Лексична нормативність мови з огляду на сфери використання.*

Тема 4. Морфологічні та орфографічні норми як чинник належного рівня культури мови та їх реалізація в професійному мовленні

- 4.1. *Морфологічна нормативність мови.*
- 4.2. *Особливості творення та вживання словозмінних форм різних частин мови.*
- 4.3. *Орфографічні норми сучасної української літературної мови*

Тема 5. Синтаксичні та пунктуаційні норми як компонент формування мовної компетенції та їх реалізація в професійному мовленні

- 5.1. *Синтаксична нормативність мовлення.*
- 5.2. *Складні випадки побудови словосполучень і речень.*
- 5.3. *Найважливіші пунктуаційні норми української літературної мови.*

Змістовий модуль 2. Культура усної та писемної мови в її стилевих різновидах

Тема 6. Художня література як основа формування культури мови особистості

- 6.1. *Роль української літератури у формуванні української літературної мови.*
- 6.2. *Вплив художньої літератури на формування особистості, її світоглядних орієнтирів.*
- 6.3. *Вплив художньої літератури на формування мовної компетентності.*

Тема 7. Поняття функціонального стилю мови. Основні функціональні стилі сучасної української літературної мови. Текст як основна одиниця та засіб різностильової комунікації

- 7.1. *З історії становлення стилів.*
- 7.2. *Мовний стиль як сукупність мовних засобів, дібраних відповідно до мети, змісту та сфери спілкування.*
- 7.3. *Типологія стилів.*
- 7.4. *Текст як основна одиниця комунікації.*

Тема 8. Науковий стиль української літературної мови як основа формування культури мови фахівця. Форми репрезентації студентських наукових досліджень. Запис бібліографії

- 8.1. Загальна характеристика наукового стилю.
- 8.2. Сучасний стан вивчення наукової термінології.
- 8.3. Особливості творення наукових текстів.
- 8.4. Поняття про писемну форму наукової мови.
- 8.5. Письмові роботи наукового стилю.
- 8.6. Компресія як форма опрацювання наукового тексту.

Тема 9. Офіційно-діловий стиль як форма реалізації мовної компетенції. Мовностильові ознаки ОДС. Вимоги до оформлення ділових паперів

- 9.1. Загальна характеристика офіційно-ділового стилю.
- 9.2. Основні вимоги до творення письмових текстів офіційно-ділового стилю.
- 9.3. Сучасний діловий документ та його призначення.

Тема 10. Основи красномовства. Культура міжперсонального спілкування. Виробнича нарада. Ділова бесіда. Публічний виступ у фаховій сфері комунікації

- 10.1. Майстерність публічної мови як показник мовної компетенції фахівця.
- 10.2. Види сучасного публічного мовлення.
- 10.3. Підготовка до виступу.
- 10.4. Особистість лектора.
- 10.5. Лінгвістичний аспект між персонального спілкування.
- 10.6. Типи спілкування. Мовний етикет усної форми ділового спілкування.
- 10.7. Ділові засідання. Наради.

Методи навчання та викладання

У процесі викладання навчальної дисципліни викладач застосовує пояснювально-ілюстративний та репродуктивний методи навчання. Для активізації та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів застосовуються проблемні лекції, презентації, бесіди.

Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні та практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи охоплюють:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних та практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту складати іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі письмової роботи й має на меті інтегровану оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий контроль, що проводиться у формі семестрового іспиту відповідно до графіку навчального процесу (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів).

Поточний контроль охоплює роботу студентів під час лекційного заняття (оцінюється в 1 бал) та практичних занять, на яких можна отримати 42 бали за умови виконання індивідуальних завдань за темами, зокрема виконання вправ; 6 балів – за роботу в групах та виконання тестових завдань (самостійна робота); 8 балів – за виконання поточних

контрольних робіт; 3 бали – за участь у конференціях, олімпіадах, конкурсах. Максимальна сума – 60 балів.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення іспиту, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмового матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни, передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей і складається із 5 практичних завдань: два діагностичні (оцінюються по 6 балів за кожне завдання), два стереотипні (по 8 балів) та одне евристичне завдання (12 балів).

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на іспиті, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час іспиту, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься в залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання	Форми оцінювання	Мак бал
Змістовий модуль 1. Нормативність як основа літературної мови			
<i>Аудиторна робота</i>			
Лекція	Проблемна лекція «Нормативність як основа літературної мови. Роль культури усної та писемної мови у фаховій комунікації»	Робота на лекції	1

	Практичне заняття	Практичне заняття № 1. «Предмет, мета і завдання курсу. Комунікативна компетентність у професійній діяльності мовної особистості. Українська мова серед інших мов світу»	Активна участь у виконанні практичних завдань Тестові завдання	2 3
	Самостійна робота			
		Пошук, добір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань		
	Аудиторна робота			
Тема 2	Практичне заняття	Практичне заняття № 2. «Нормативність як важлива ознака літературної мови. Типи мовних норм. Орфоепічні та акцентуаційні норми української літературної мови: їх реалізація у професійній комунікації»	Активна участь у виконанні практичних завдань	2
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, добір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань		
	Аудиторна робота			
Тема 3	Практичне заняття	Практичне заняття № 3. «Лексичний склад української літературної мови. Загальна характеристика термінологічної лексики»	Активна участь у виконанні практичних завдань робота в групах	2
	Практичне заняття	Практичне заняття № 4. «Лексична норма як компонент формування мовної компетенції. Галузеві терміносистеми»	Активна участь у виконанні практичних завдань	2
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання практичних завдань		
	Аудиторна робота			
	Практичне заняття	Практичне заняття № 5. «Морфологічні та орфографічні норми як чинник належного рівня культури професійного мовлення»	Активна участь у виконанні практичних завдань	2
	Практичне заняття	Практичне заняття № 6. «Творення і правопис морфологічних форм іменних частин мови та їх реалізація у професійній комунікації»	Активна участь у виконанні практичних завдань робота в групах	2

	Практичне заняття	Практичне заняття №7. <i>«Творення і правопис морфологічних форм дієслова, дієприкметника, дієприслівника та їх реалізація у професійній комунікації»</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань	2
	Практичне заняття	Практичне заняття № 8. <i>«Творення і правопис морфологічних форм невідмінюваних частин мови їх реалізація у професійній комунікації»</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань	2
Самостійна робота				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання практичних завдань		
Тема 5	Аудиторна робота			
	Практичне заняття	Практичне заняття №9. <i>«Синтаксичні норми як компонент формування мовної компетенції особистості у професійному спілкуванні»</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань	2
			Контрольна робота 1	4
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання практичних завдань		
Змістовий модуль 2. Культура усної та писемної мови в її стильових різновидах				
Тема 6	Аудиторна робота			
	Практичне заняття	Практичне заняття №10. <i>«Художня література як основа формування культури мови особистості»</i>	Виступ із презентацією	2
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання практичних завдань. Підготовка до іспиту		
Т	Аудиторна робота			
	Практичне заняття	Практичне заняття № 11. <i>«Поняття функціонального стилю мови. Основні стилі сучасної української літературної мови»</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань робота в групах	2
	Практичне заняття	Практичне заняття № 12. <i>«Текст як одиниця та засіб різностильової комунікації»</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань	2

Самостійна робота					
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання лабораторних робіт. Виконання лабораторних завдань. Підготовка до екзамену			
Аудиторна робота					
Тема 8	Практичне заняття	Практичне заняття № 13. <i>«Науковий стиль української літературної мови як основа формування культури мови фахівця»</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань	2	
	Практичне заняття	Практичне заняття № 14. <i>«Форми репрезентації студентських наукових досліджень»</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань робота в групах	2	
	Практичне заняття	Практичне заняття № 15. <i>«Форми репрезентації студентських наукових досліджень»</i> <i>Запис бібліографії</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань Тестові завдання	2 3	
Самостійна робота					
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання практичних робіт. Підготовка до написання й оформлення наукової статті. Підготовка до іспиту			
Аудиторна робота					
Т	Практичне заняття	Практичне заняття № 16. <i>«Офіційно-діловий стиль як форма реалізації мовної компетенції»</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань	2	
	Практичне заняття	Практичне заняття №17. <i>«Мовностильові ознаки ОДС»</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань	2	
	Практичне заняття	Практичне заняття №18. <i>«Вимоги до оформлення ділової документації»</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань	2	
	Практичне заняття	Практичне заняття №19. <i>«Вимоги до оформлення ділових паперів»</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань	2	

	Практичне заняття	Практичне заняття №20. «Офіційно-діловий стиль. Узагальнення й повторення вивченого»	Активна участь у виконанні практичних завдань Контрольна робота 2	2 4	
Самостійна робота					
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання практичних завдань. Підготовка до іспиту			
Аудиторна робота					
Тема 10	Практичне заняття	Практичне заняття №21. «Основи красномовства. Текст як основна одиниця мовної комунікації. Публічний виступ. Культура міжперсонального спілкування у професійній комунікації. Виробнича нарада. Ділова бесіда»	Активна участь у виконанні практичних завдань Участь у конференціях, олімпіадах, конкурсах	2 3	
	Самостійна робота				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання практичних завдань.			
		Виконання практичних завдань. Підготовка до іспиту: виконання типових завдань за практичною складовою			
Іспит				40	

Рекомендована література

Основна

1. Черемська О. С., Сухенко В. Г. Українська мова (за професійним спрямуванням) : підручник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 436 с.
2. Черемська О. С., Сухенко В. Г. Українська мова (за професійним спрямуванням) : підручник : у 2-х ч. Частина 1. Нормативність як основа літературної мови [Електронний ресурс]. Харків, 2017. 224 с.
3. Черемська О. С., Сухенко В. Г. Українська мова (за професійним спрямуванням) : підручник : у 2-х ч. Частина 2. Культура усної та писемної мови у стильових різновидах [Електронний ресурс]. Харків, 2017. 216 с.
4. Черемська О. С., Сухенко В. Г. Українська мова науки, аналітичної сфери та управління : навч. посіб. Харків, 2014. 240 с.

Додаткова

5. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. Київ, 1991. 254 с.
6. Єрмоленко С. Я., Бирик С. П., Сологуб Н. М. Довідник з культури мови. Київ, 2005. 216 с.
7. Жовтобрюх В. Ф., Муромцева О. Г. Культура мови вчителя : Курс лекцій. Харків, 1998. 208 с.
8. Калашник В., Колоїд Ж. Українсько-російські синтаксичні паралелі. Харків, 2003.

122 с.

9. Караванський С. Секрети української мови. Київ, 1994. 152 с.
10. Культура мови на щодень / За ред. С. Я. Єрмоленко. Київ, 2002. 170 с.
11. Пономарів О. Культура слова : Мовностилістичні поради : навч. посіб. Київ, 1999. 240 с.
12. Пономарів О. Стилістика сучасної української мови : підручник. 3-тє вид., перероб. і доповн. Тернопіль, 2000. 248 с.
13. Потебня О. Естетика і поетика слова. Київ, 1985. 284 с.
14. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум : навчальний посібник. Київ, 2004. 216 с.
15. Українська мова науки, аналітичної сфери та управління : Навчальний посібник для студентів спеціальності 8.03050501 "Управління персоналом та економіка праці" / О. С. Черемська, В. Г. Сухенко. Харків, 2014. 240 с.
16. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С. Єрмоленко. Київ, 2001. 258 с.
17. Черемська О. С. Лексична та граматична інтерференція в сучасній українській літературній мові (на матеріалі преси Харківщини 50–80-х років ХХ століття) : Монографія. Харків, 2006. 184 с.
18. Черемська О. С. Основи творення наукового тексту : Конспект лекцій для студентів ІV курсу всіх спеціальностей усіх форм навчання. Харків, 2006. 56 с.
19. Черемська О. С., Гайдамака Г. Г., Жовтобрюх В. Ф., Архипенко Л. М. Професійна мова економіста. Харків, 2005. 288 с.

Інформаційні ресурси

20. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця за дисципліною «Українська мова за професійним спрямуванням». URL: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=497>